

נאמנגב

ביטאון נאמני מחוז דרום, מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

גיליון מס' 21 ט"ו אלול תשע"ח, 26 אוגוסט 2018

אתר נעלם

דבר היו"ר

ברכת שמים עליכם!

"שלהי דקייטא - קשיא מקייטא" (בבלי יומא, כט, א). חודש אלול, שהוא סוף הקיץ, קשה חומו מחוס הקיץ של תמוז, לפי שכבר נתחמם כל האויר וגוף הבריות בחוס הקיץ שעבר עליו תמיד, מתחמם הוא עתה בחוס קל - ומזיקו (בתרגום ויקיטקסט).

ימים קשים עוברים על מערב מחוזנו, שאוייבנו (שכננו) מלבים את חומו של סוף הקיץ בנסיון לכבות את להבת יישוב הארץ, עיבודה ושימורה.

"צהרים, חרבוני קיץ, עז האור מנשוא ולא יכיל היום את זהרו [...] האבנים בשדה קלויות אש וגדרות כתנור נכמרו. אילנות ושיחים נלאו מארוג תחתם את קורי צלליהם. אזלת כל יד וקצרה כל רוח. שדות ומגרשות נִקְרִים מְנַשְׁמִים בתמצית לֶחֶם ונראים כעשנים ומרטטים [...] צל, צל! מי יתן מעט צל" (מתוך ספ"ח, ח"נ ביאליק).

ליבנו עם אחינו החקלאים שהלהבות המכלות את שדותיהם מאיימות להצית גם אתרי מורשת. אנו מוקירים ומעריכים את פועלם של נאמני השימור המתנדבים, מי במשקפת ומי בכבאית לצמצום נזקי האש.

וכאילו לא די מן האש הבאה ממערב, אנו נתקלים, לצערנו הרב, ברשלנות מבית המאכלת אתרי מורשת בדרום. אך לפני זמן קצר, עלו דחפורים על שני אתרים מורשת במזרח אשקלון, אתרים מוכרזים ומסומנים, והרשויות מיתממות וממלאות פיהם מים. דיווח נרחב בהמשך הגליון.

נדמה כי הפתרון לשני מקרים אלה הוא עיבוי הכוחות, וציפוף השורות בבחינת "איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק" (ישעיה מא, 6). אני קורא שוב לחברנו להתגייס למען הרחבת חוג נאמני השימור בדרום לקראת עתיד טוב יותר, שכן אנו נאמנים ומאמינים במורשתנו. תודתנו לפעילים המקדמים את העשייה במחוז.

בפרוס השנה החדשה מאחל לכם ולבני משפחותיכם תהא שנת עשייה טובה.

חתימה טוב

ד"ר אבי ששון

יו"ר ועדת באר שבע ודרום

הביטאון יוצא לאור על ידי ועדת מחוז באר שבע ודרום

של המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

עורך ראשי ועיצוב: עפר יוגב

עורך מדעי: ד"ר אבי ששון

הגהה: דן גזית

חברי המערכת: ד"ר אבי ששון, גד סובול, דן גזית, עפר יוגב

כתובת המערכת: המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

ביה"ס חקלאי מקוה ישראל

טלפון: 052-7271041

ofer@shimur.org.il

לציבור הנאמנים שלום

סיפור שועלי שמשון, חזר אלינו בתצורה המודרנית של עפיפוני אש ובלוני תבערה. אתרי מורשת הקרובים לגבול הרצועה, עמדו לא אחת בסכנה, לשמחתנו אלה הלוחמים באש יכלו לה. באשקלון, עירו של שמשון - לוחמי השימור, לא יכלו לנוכח הרס ברוטלי הנוגד כל חוק ותכנית. עובדה מצערת שלא תרד בזמן האחרון משולחנה של המועצה לשימור אתרים.

מפגש ועדת דרום נערך ביוני במתחם קיבוץ בארי בהשתתפות מנכ"ל המועצה עמרי שלמון. הועדה ערכה סיור מעניין ומרתק במפעל הגופרית המנדטורי ובצריף נוסטלגיה המשומר בקיבוץ בארי בהדרכתו של רמי חרובי. במשך הסיור במפעל הגופרית, התקיים דיון בנושא יזמות לשימור אתרי מורשת מחוץ ליישובים, תובנות ומסקנות, בהשתתפות רוני לפר אשר התזה שלה לתואר שני: שימור מתחמי תעשייה היסטוריים - הערכים והפיתוח, מחנה האשלג בסדום, מחנה לפידות (חלץ) ומפעל הגופרית. במחוזות השימור מחוז דרום: מצפה גבולות חגג 75 שנה לעלייה על הקרקע; במושב תפרח ביצע נטע רוזנבלט צילומים לקראת הפקת סרט על המושב; שותפנו בשיבות והחלטות לגבי תכנית מתאר ירוחם; לתיאטרון הפתוח בגברעם אשר יהווה גם אנדרטה לחללי מבצע צוק איתן, נבחר משרד אדריכלי נוף ונרקמת כעת פרוגרמה שימורית; מטה חיל האוויר החליט על מגדל הפיקוח המנדטורי בכנף 4 (חצור), כעל מרכז מורשת חיילי, תכנון שימור המגדל הסתיים וכעת מוכנים לדרך חדשה; ביישוב הבדואי אום בטין, נחשפנו למבנה מעניין מתקופה רחוקה, האמור להשתלב במארג התיירות הבדואית באזור; מוזיאון צאן הברזל בצאלים נחנך רשמית בחודש יולי; סאגת שדרוג כביש מעלה עקרבים, מתקרבת להחלטה על סוג מעקה בטיחות לסרפנטינות במבט שימורי, המונע פגיעה בדרך ובחביות המוצבות במקום; אירחנו את הנהלת החברה הכלכלית באר שבע באתרי המועצה ברחובות (פרדס מינקוב ומכון אילון); מתבצעת בימים אלו, פעילות מבורכת של מתכנן מנהל התכנון מחוז דרום ואדריכלית השימור במחוז, להקמת ועדות שימור ברשויות שעדיין לא הקימו ועדה זו. פעילות מבורכת זו מצטרפת לפעילות מועצה לשימור, המבצעת סקרים במועצות אזוריות מזה כמה שנים ומזרזת בכך את הקמתן של ועדות השימור. ברכת ברוכים הבאים לקבוצת האשקלונים אשר הצטרפו לאחרונה כנאמני השימור במחוז.

לכל נאמנינו וקוראינו באשר אתם, שנה טובה ומאושרת.

עד כאן לקט פאה ושכחה
שנה טובה ומועדים לשמחה
יוגב עפר מנהל המחוז

בקרו אותנו באינטרנט
המועצה לשימור אתרי מורשת ישראל
מחוז דרום

<http://www.shimur.org/%D7%93%D7%A8%D7%95%D7%9D>

ביירות הרוסות באשקלון – מודל התנהגות עתידי?

בסוף חודש יולי בשנת 2018 אירע באשקלון אירוע חסר תקדים בחומרתו בתחום שימור אתרי מורשת. באתר הבנייה החדש "עיר היין" (לשעבר שטחי החקלאות של הכפר חממה), נהרסו שני אתרי בייירות (בתי באר) בהינף קולמוס של אדריכל, ואיש אינו לוקח אחריות.

אשקלון הצטיינה בעבר בפריזן אדמתה: פרדסים, מטעים, כרמים ושדות תבואה ומשפע של מי תהום זמינים מתחת לפני הקרקע. בכל אזור בעיר ובסביבתה נחשפו בארות וביירות המעידים על כך. בשטח הכפר חממה נחשפה אחוזה חקלאית מהתקופה הרומית-ביזנטית המכונה "עיר היין" (או "אחוזה המיל השלישי"), עם שפע של ממצאים ארכיאולוגיים המצביעים על הכלכלה החקלאית המפותחת באותן תקופות. רשות העתיקות, שחשפה את האתר, דאגה שישומר בעתיד ואף הפיקה תכנית ראשונית לכך והאתר ממתין לשימור ושיחזור שישתלבו בשכונה החדשה.

אולם בשטח המיועד לבנייה, מצויים גם אתרים היסטוריים מן התקופה העות'מאנית ומתקופת המנדט הבריטי, ביניהם שלושה אתרי בייירות בסדרי גודל שונים. שלושתם נכללו בסקר אתרי מורשת שביצע ד"ר אבי ששון ושהוגש לעירייה ב-2008. ב-17 ביוני 2010 התכנסה ועדת השימור העירונית, בה הוכרזו 67 אתרי מורשת לשימור, וביניהם שלושת האתרים הללו; הם נכללים ברשימת אתרי המורשת המוכרזים, עם תמונות, באתר העירייה. חלקם מופיע במפות העיר. האתרים שהוכרזו קבלו את אישור מועצת העיר. בדצמבר 2011 נחשפנו להודעה בדבר הפקדת תכנית מתאר מקומית 165/101/02/4. התרעתי בפני אגף התכנון בעירייה על כך שבגוש 398 "עיר היין", מצויים שלושה אתרים שהוכרזו לשימור.

שני אתרים נכללו בתכניות התב"ע של העירייה ואף **סומנו לשימור** במפת תכנית הבינוי של הותמ"ל (הועדה לתכנון מתחמי דיור מועדפים) לתכנית "עיר היין". זאת בעקבות התנגדות שהגישה המועצה לשימור לתכנית להכנת תיעוד ולהוספת שימור הביירות, ההתנגדות התקבלה בחלקה החשוב.

הביירה בתא שטח 827

אולם הפלא ופלא, בתכנית שנמסרה לחברת "פרו-שיא" לביצוע עבודות התשתית, **סומנו שתי הביירות להריסה!!** בקשת היתר הבנייה, אושרה משום מה בעירייה. בתכנית החתומה על ידי "ארמון אדריכלים" ביום 7.8.2018, במקרא קיים סימון: "מבנה להריסה". ואכן, זה היה גורלם של שתי הביירות: האחת בתא שטח 847 (תמונה בעמוד השער) והשנייה בתא שטח 827.

מי אישר לשנות את הסימון משימור להריסה? מי בעירייה קבל את הבקשה

להיתר ואישר את ההריסה? אדר' אלי ארמון (אדריכל תכנית "עיר היין"), טען שדרישות המועצה לשימור אתרים נדחו!! למרות שהמבנים עצמם אכן **מסומנים לשימור** בחתימתו במסמכי התכנית. הושמעה הטענה, שלא היו גדרות ושלטים ועל כן נהרסו הבניינים! טענה זו מגוחכת בלשון המעטה, שכן האתר שנהרס היה מגודר ומשולט, וכן הבניין עצמו - מה גם שתמונת האתר עם שלט המועצה לשימור, מופיע באתרים שונים של העירייה וכן באתר "עמוד ענן". **וממתי אי הצבת שלט וגדר הם אמצעי הקובע הריס?** אחד הכשלים הברורים הוא העדר תוקף סטטוטורי לתכנית השימור העירונית, בניגוד לאלה של תל אביב, ראשון לציון ועוד. על כך יש לתת את הדעת בהמשך הדרך.

כשל שני הוא אחריות הריבון על הקרקע לנעשה בתחומו, אפילו אם זו המדינה באמצעות הותמ"ל, כפי שהתבטא עפר יוגב: "המטרה היא לבנות כמה שיותר מהר ואיפה הירוקים ואנשי השימור?" ("הארץ", 15.8.2018).

הבעיה רחבה ועמוקה הרבה יותר. החלטת ועדת המשנה להתנגדויות של הותמ"ל מ-2015 קובעת הכנת תיעוד למבנים היסטוריים במסגרת תכנית בינוי ופיתוח. המחלחל חמור עוד יותר: היות וועדת השימור העירונית באשקלון לא התכנסה לדיונים ממצים במשך כשנתיים (פרט לשתי פגישות לאישור מיזם אפרידר ומיזם הרכבת), אושר היתר הבנייה המנוגד להוראות התכנית החתומה כדין.

בשולי "עיר היין", ממזרח, ניצבת בייארה נוספת עם חצר (139 מספרה בסקר) שגם היא הוכרזה לשימור ועתידה לא ברור, שכן מתוכנן מחלף באזור! כזאת אמרה (בדיון בעירייה) מנהלת האתר מטעם חברת "פרו-שיא".

בתחום "עיר היין", מצויים אתרים היסטוריים נוספים שטרם הוכרזו לשימור. יתרה מזו, באזור אשקלון מבצעת הותמ"ל באמצעות חברת "פרו-שיא" עבודות תשתית באתרים נוספים, בהם שכונת "אגמים

מזרח" ושכונת "אגמים מערב", שם מצויים אתרים מוכרזים לשימור. מה גורלם? אדריכל העיר מבטיח שהם מוגנים כי התכנית של הותמ"ל נבנתה סביב אתרי הביארות. מדוע לא נעשה הדבר באתר "עיר היין"? העיתונות המקומית ("ידיעות אשקלון") ו"הארץ" פרסמו מאמרים נוקבים המתארים את המצב. סביר להניח שדבריו של עפר יוגב תקפים גם במקומות אחרים בארץ, בהם מבצעת הותמ"ל פרויקטים דומים. תפקיד הרשויות המקומיות והמועצה לשימור אתרים לפקוח עין כדי שלא יקרו דברים דומים.

"הריסת הבאר נעשתה בניגוד לחוק"

במשרד הפנים טוענים כי בית הבאר העתיק שנהרס בשבוע שעבר במהלך העבודות בשכונת עיר היין הופיע ברשומות העירייה כאתר לשימור • מעקב

שמוליק חדר ידיעות אשקלון 10.8.2018

בית הבאר. "חובה להגיש תלונה על הריסת מבנה ללא היתר" | צילום: גדי סובול

בשכונת הריסת בית הבאר העתיק בשכונת עיר היין באשקלון התקיים השבוע דיון בלשכתו של יורם שפר, סגן ראש העירייה והממונה על ההגדרה ואיכות הסביבה. למרות שבעירייה טענו כי המבנה שנהרס לא היה מסומן, בדיון הוצגו צילומים ומסמכים המעידים שגורמים בעירייה עודכנו לפני שנים על הימצאותם של מבנים לשימור בשטח. בעקבות פנייה של המועצה לשימור אתרים למשרד הפנים נמסר ממנהל התכנון כי "מבנה הבאר מצוי ברשימת האתרים לשימור, הריסתו בוצעה בניגוד לחוק התכנון והבנייה".

בשבוע שעבר הכחין פעיל הציבור אסף ריפקין כי בית הבאר בשטח שבו נבנית שכונת עיר היין נהרס. מדובר במבנה מה תקופה העות'מאנית המיועד לשימור. הוא עדיין לא הוכרז כאתר לשימור, אך נהרס. קום ונדרהם לגלות כי בית באר נוסף נהרס. ביום ראשון כינס שפר דיון רחוף בלשכתו בהשתתפות נציגי החכ"ל, שאחראית על העסקת הקבלנים במתחם. בדיון נטען כי הקבלן שהיה בשטח עבר על פי תנאים שה' כתיבה הוועדה לתשתיות לאומיות (ותמ"ל), גוף שהוקם בכדי לקדם הליכי תכנון ובנייה ולדלג על הבירוקרטיה.

ממונה המחוז במועצה לשימור אתרים, עופר יוגב, אמר כי העירייה והותמ"ל מטילות את האחריות האחת על השנייה.

יוגב פנה למנהל התכנון במשרד הפנים, ונענה כי "מדובר בהריסה ללא היתר כחוק ובעבירה פלילית. יש לבדוק בלשכת מהגרים העיר אם ניתן היתר להריסה. חובה להגיש תלונה על הריסת מבנה ללא היתר".

מהעירייה נמסר בתגובה: "עיריית אש' קלון רואה חשיבות רבה בשימור האתרים ההיסטוריים בעיר ומקדמת פרויקטים ופ' עילויות חינוכיות בנושא. לצערנו, במקרה המדובר בשכונת עיר היין המבנה סומן בתור כניות כמבנה להריסה מאחר שלא היה כל שלט או גידור על המבנה. אנו רואים זאת בחומרה ונפעל בהתאם על מנת שאירועים מסוג זה לא יישנו". ■

"העבודות התבצעו בסופו של דבר במתחם ששייך לעירייה, והיא הסמיכה את הקב' לן", אמר. "האם העירייה אינה יודעת אילו עבודות מתבצעות שם? האם אין לה מפי' קחים?".

בדיון נחשף כי בחודש אוקטובר 2015 ציין יוגב בפני אילן שם טוב, רפרנט במי' נהל התכנון בוותמ"ל, את קיומם של בתי הבאר. גורם המקורב לנושא הוסיף: "כבר בנובמבר 2011 עודכן אגף התכנון על הימצאותם של שלושה אתרים במתחם שהוכרו לשימור. הועבר אז עותק למשה פוקס, מנהל נכסים, לרדוד ירון, מהגרים העיר, וליוורם שפר".

ועדת השימור הציבורית
באר שבע ודרום
נאמנים יקרים הנכם מחמנים
למפגש הועדה במצפה גבולות

יום רביעי י"ח אלול תשע"ח
29 אוגוסט 2018
נמשכים בשעה 16:30 במצפה גבולות

על סדר היום

- סיור לזריחת המצפה
- סיור בשידורג התערוכה במבנה הקשתות

התכנסות לדיון אתר הסיור

- ברכות וכוונות לדיון
- מכיל המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל - עמרי שלמון
- דיון בנושא: חומות לאתרי מורשת בישראל, שימור ייעוד

נא אשור הנעתכם בטלפון: 052-7271053 או בדוא"ל: michael@shimur.org.il
תנאים לראותכם

עופר יוגב
מנהל מחוז דרום

ד"ר אבי ששון
י"ר ועדת דרום

שועלי שמשון

מתוך שועלי שמשון

מילים: אורי אבנרי : 1.8.1948

לחן: מרדכי זעירא : 1.8.1948

שועליו של שמשון
שוב פשוטו במקרב
ונושאים השלֵהבת בליל,
מעזה ועד גת
שוב נטוש זה הקרב
לחרות ישראֵל.

ארבעה, ארבעה על הגיף הדוהר
ובוקע השיר מן הלב,
והשביל בדרךם מרקד ומזמר,
זה השביל המוביל אל האויב.

אורי אבנרי ז"ל, שהיה חייל בפלוגה ב' בגדוד 54 של גבעתי, שהה ב"וילה" ליד ג'לדיה (זרחיה-היום) כאשר הגיע לביקור המלחין מרדכי זעירא, לערב שירה להעלאת המורל. בספרו "בשדות פלשת 1948" (עמ' 215) מספר אורי, תוך כדי השירה מסביב למדורה, החלו המילים להצטרף לפזמון בראשו. הוא כתב בתוך כמה דקות על נייר את המילים ונתן לזעירא. עוד כמה דקות, וזעירא חיבר את המנגינה הידועה לשיר שנולד לאור פנסי הגיף ולקול טרטור המנוע.

בסוף יולי 1948 חל מבצע גי"ס (ר"ת של חטיבות-גבעתי, יפתח, סרגי-הנגב) בו ניסו לפרוץ את הדרך לנגב הנצור על-ידי כיבוש פלוגיה ועירק-אל-מנשייה, אך המבצע נכשל. בגי"ס 2, 4 לאוגוסט, הצליחו להעביר 30 משאיות אספקה בדרך עפר ממזרח לעירק-אל-מנשייה (קרית-גת היום), בהובלת "שועלי-שמשון". הדרך לנגב נותרה חסומה עד "מבצע יואב" (אוקטובר 1948) שבו כותר הצבא המצרי ב"כיס פלוגיה".

חטיבת גבעתי הוקמה לאחר הכרזת האו"ם בכ"ט בנובמבר על חלוקת הארץ, כחלק מהצפייה למלחמה.

גדוד 54 הוקם ע"י מגוייסים מאזור תל-אביב. פלוגה ב', בפיקוד אריה שפק, פגשה בזמן "ההפוגה ראשונה" (יוני-יולי 1948) את "חיות-הנגב" (פלוגת הגייסים של חטיבת הנגב) והרעיון מצא חן בעיניהם. אלה נסעו לתל-אביב וחזרו עם גייסים שהחרימו מאזרחים וציידו אותם במקלעים. היחידה השתתפה בקרבות באזור שבין באר-טוביה לברור-חיל לפתיחת הדרך לנגב המנותק. הקרבות העיקריים היו בחוליקאת וכיבוש

גבעה 105 בדרך לנגבה. בחוליקאת (חלץ)

היו מספר משלטים שחסמו את הדרך (כביש 232) לנגב. לאחר כשלון בנסיונות לכבשם בקרבות עשרת הימים (יולי 1948) ואחרי ההפוגה השנייה (סוף יולי-תחילת אוקטובר), החל "מבצע יואב" באוקטובר 1948, בהתקפת חטיבת יפתח על הגבעות בהם היו מחופרים המצרים והסודאנים. יומיים לאחר הכשלון בקרב הזה (19 לאוק') הסתערו שוב כוחות מגבעתי (מגדודים 52, 54 וגייסים מה"שועלים") לקרב המכריע של הגזרה. תוך איבוד מפקדים וחיילים רבים וקרבות פנים-אל-פנים עם חיילים סודאנים ענקים, נכבשו הגבעות ונתפס נשק מצרי רב, מקלעים ושריוניות.

גיף שועלי שמשון - ויקיפדיה

במקום הוקמו אנדרטאות לגדוד 52 ולגדוד 54, עליהן נכתב: "ההלך- בדתך לנגב זכור אותנו" (אבא קובנר, 1952, על-פי כתובת קרב תרמופילי ביוון נגד פרס, 480 לפנה"ס).

משלט 105 ישב על הדרך לנגבה ולעיבדיס (ליד בריכת-המים הקרובה לכביש לנגבה). המצרים שכבשו אותו וחסמו את הדרך, אילצו את מפקד חטיבת גבעתי שמעון אבידן (קוד), לשלוח כוחות לכיבוש המקום. בליל 13/12 ליולי נשלח כוח העתודה - "שועלי-שמשון", שיצא במהירות דרך צומת מחנה ג'וליס (מחנה עמנואל-היום), להסתערות על הגבעה. בראש - הגייף של אחיה השילוני ואחריו שני גייפים נוספים שיצרו מכת-אש וכבשו את המקום השולט על הדרך. במקום מוצבת אבן-אנדרטה לזכר 4 הנופלים בקרב. בעקבות קרב זה קבלה היחידה את השם "שועלי-שמשון", אותו נתן אבא קובנר שהיה קצין-החינוך של החטיבה, ע"ש השועלים ששילח שמשון בשדות הפלישתים ולפידים בוערים קשורים בזנבם (שופטים ט"ו).

מבצעים נוספים של היחידה היו:

- סיורים בשטח שבין ניצנים (ההרסה) למגידל (אשקלון) וליד-מרדכי (ההרסה).
- פתיחת הדרך מפלוגיה (קרית-גת) דרך בית-גוברין לבית שמש.
- ליווי מפקדים לסיורים בחזית.
- הגנה על קווי התחבורה באזור.
- פינוי נפגעים בקרבות.

בשלהי מלחמת העצמאות התחלפו אנשי חטיבת "גבעתי" עם לוחמי חטיבת אלכסנדרוני בגזרות הלחימה ועברו לאזור ראש-העין והכרמל. בהמשך חולקה יחידת "שועלי-שמשון" לפלוגת-סיור 57 שישבה בתחילה בבית-ליד ובהמשך במשטרת אבו-גוש, עד הסכמי שביתת-האש ברודוס; חלק אחר הפך להיות פלוגת-סיור 177 שהוצבה בעין-שמר בשדה התעופה וסיירה בקו הגבול מראש-העין עד גבעת-עדה, לגדוד 53 ולתותחני-נ.ט.

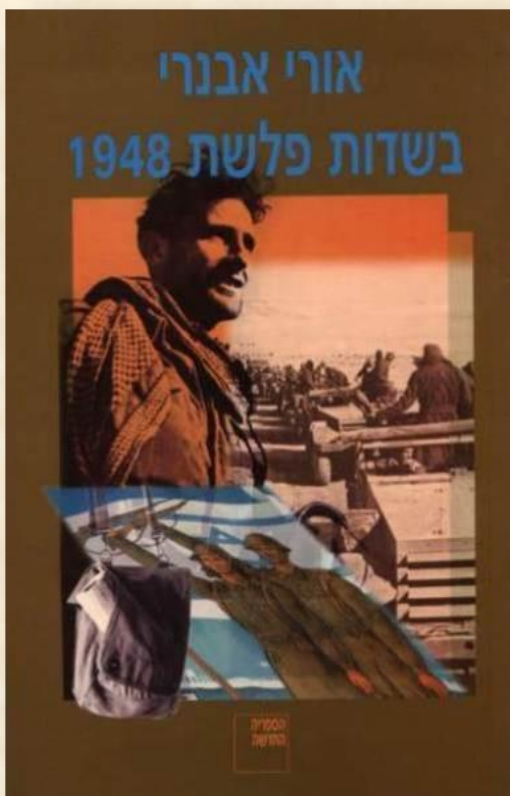
בשנת 2002 הוקמה מחדש יחידת "שועלי-שמשון" כגדוד סיור של חטיבת גבעתי.

גייף היחידה המקורי מוצג במוזיאון בתי-האוסף לתולדות-צה"ל בתל-אביב.

סיפורו של חייל פשוט מהשורה קיים בספר "שדות פלשת 1948" של אורי אבנרי (בחצי הראשון של הספר).

על גבעה 105 מוצבת אבן זכרון עם תאריך הקרב (13/12 ליולי 1948); שלטים נוספים במקום נמחקו. המקום שהיה על הכביש הישן לנגבה (מול בריכת-המים הצמודה לכביש המוביל לנגבה) ובו מחצבת כורכר ישנה, הולך והופך בימים אלה למאגר-מים ענק של מיש"א (קולחי-אשקלון) אשר יכיל 2.25 מיליון קוב.

בשנה שעברה, נוקה המקום על-ידי כתר ו' מביה"ס שפיר; מסגריית משואות-יצחק תרמה תורן לדגל, שהונף ביום הזיכרון לחללי-צה"ל בטקס קצר. נקווה שהמקום יטופח וישמר והשלטים יחודשו לטובת הציבור וזיכרון הנופלים במקום.

ספרו של אורי אבנרי - הספריה החדשה

יובל נבו - עין צורים

שימור ושיקום שריונית תש"ח

בימים אלה אני מסיים לשפץ שריונית מסוג "מרמון הרינגטון" עבור תצוגת שדה הקרב המשוחזר ביד מרדכי. אם תשאלו כיצד הגעתי לפרויקט הזה, אפשר לומר שהכול בגלל המלך פארוק. אז מה הקשר של המלך פארוק לשריונית? הנה התשובה: מפקדי הצבא המצרי בתש"ח רצו מאד להאדיר בפני המלך פארוק את ניצחונם הגדול על מגיני יד מרדכי. המלך עצמו הגיע לארץ שלושה ימים לאחר תום הקרב וביקר בקיבוץ ב-27 למאי 1948. על מנת להרשים אותו, הם שחזרו את התקפתם על הקיבוץ. השחזור צולם בסרט 16 מ"מ שחור-לבן ועותקיו שנמצאו בעזה נמצאים כיום בארכיון צה"ל, בקיבוץ וכן בארכיון הפלמ"ח. בסרט נראים מספר דגמים של שריוניות שבהן השתמש הצבא המצרי באותם ימים.

השריונית בניר אליהו, 2010

מתברר שהצבא המצרי השתמש במגוון של כלים משוריינים וביניהם הייתה גם שריונית מסוג "מרמון הרינגטון". זו שריונית שהמרכב והמנוע שלה יוצרו בארה"ב עבור הצבאות הבריטים, ואילו השריון והגוף נבנו בדרום אפריקה. חלק משריוניות אלה שהפעילו המצרים נותרו בשלמותם וכללו צריח בו היה מותקן תותח 40 מ"מ וחלק שהיו ללא צריח - שמשו כרכבי פיקוד. במהלך מבצע "דני", תפסו לוחמי גדוד 89 שריונית ירדנית והשמישו אותה. היא נסעה בראש הגדוד במהלך כיבוש רמלה והצוות שלה רשם בגיר על חזיתה את

השם: "הנמר הנוראי". כלי זהה מוצג כיום במוזיאון השריון בלטרון.

קיימות תמונות מקוריות בודדות - אם בכלל - של כלים מצריים מתש"ח ולכן הופתעתי מאד כאשר במהלך ביקורי לפני כ-15 שנים במוזיאון של מושב בני דרום, נתקלה עיני בתמונה איכותית שצילמו לוחמי הפלמ"ח ליד שריונית מצרית שננטשה. גם הסיפור שלה מעניין ומיוחד: הצוות המצרי שהפעילה, נטש אותה מסיבה כלשהי במרחק של כ-80 מטרים מגדר הקיבוץ, במהלך התקפתם על כפר דרום ב-12 במאי 1948. השריונית הושמשה ע"י אבינועם הורוביץ, לוחם בגדוד 9, והצטרפה לשיירת אספקה שיצאה מכפר דרום לבארי בשעות הבוקר המוקדמות של 22 ביוני. במהלך הנסיעה עלתה על מוקש ונעזבה.

בשנת 2008 הועלו ע"י זיו לבני, לאתר "פרש" בתחומי צבא וביטחון, תמונות של כלי שריון שונים מתש"ח הפזורים ברחבי הארץ, ביניהם נחשפתי לראשונה לשריונית כזאת שעמדה ליד גני הילדים והחלידה קשות בחצר קיבוץ ניר - אליהו. מבדיקה קצרה התברר לי שהשריונית ננטשה ע"י הלגיון הירדני סמוך לקלקיליה במהלך מלחמת ששת הימים ונגררה ע"י אנשי הקיבוץ אליו. במהלך השנים מילאו אותה ילדי הקיבוץ באדמה והחלודה עשתה בה שמות.

כל מי שראה אותה שם במצבה אז, כאב לו הלב לראות אותה עומדת ומתפוררת מהחלודה. בליבי גמלה ההחלטה לנסות ולהביאה לאתר הקרב ביד מרדכי. שני מכשולים גדולים עמדו לפני: (1) לשכנע את חברי ניר אליהו לוותר עליה. (2) לגייס מימון לביצוע הפרויקט היקר.

כבר אז ידעתי שהמשימה לא פשוטה ולא קלה. ידעתי שאדרש למספר הובלות מנוף, ניקוי חלודה בעזרת טכנולוגיה של התזת חול, והעיקר- לשכנע את חברי ועדת השימור של ניר אליהו לוותר ולמסור אותה. פתחתי במשא ומתן עם נמרוד מדר שהיה אז מזכיר הקיבוץ. אנשי הועדה היו די-קשוחים. בתחילה שיתפתי בנושא את רן חדוותי, איש המועצה לשימור. ועדת השימור של ניר אליהו ביקשה תמורת השריונית, שהמועצה תשפץ עבורם קומביין תירס ישן שעמד אצלם בחצר. כעבור מספר חדשים ירד הנושא מהפרק ולפי דברי רן - עלות שיפוץ הקומביין הייתה גבוהה מאוד ולמועצה לא היו אמצעי מימון לכך.

בשלב השני הצעתי לוועדת השימור של ניר אליהו למסור להם שני טרקטורים ישנים מיד מרדכי בתמורה לקבלת השריונית. אחרי מו"מ ארוך שהתמשך לאורך 6 שנים הגענו להסכמות הבאות: אנו נמסור להם שני טרקטורים ישנים כפי שהם, ואילו הם ימסרו לנו את השריונית; כל עלויות הובלות המנוף מהם אלינו וחזרה, ישולמו על ידנו. במקביל גייסתי מקור כספי למימון ההוצאות כולן - איש יקר בן דור שלישי למייסדי הקיבוץ שעשה חייל בעסקיו בחו"ל.

עכשיו החל השלב הקשה והארוך של שיפוץ גוף השריונית. הגעתי להסכמות עם מסגריית הקיבוץ בניהולו של טל מן, שאגיש להם רשימת תיקונים ובתמורה אקבל הצעת מחיר. את עבודות המסגרות ביצע המסגר והאומן יואב וייס. התנאי של המסגרייה לקבל את הפרויקט יוצא הדופן הזה היה שהעבודה עליו תבצע בימים שיהיו פנויים מהזמנות שוטפות. וכך, נפרקה השריונית ממשאית המנוף שהביאה אותה ממפעל ניקוי החול, מחוץ לסככה של המסגרייה. על מנת להגן על גוף הרכב כנגד החלדה עקב הגשמים, השגתי ממפעל "ארז פולימרים" יריעת שמשונית גדולה שכיסתה את הגוף כולו במהלך חודשי החורף.

הצמיגים האחוריים עמדו עשרות שנים על הג'אנטים ולא הייתה ברירה אלא לנסות ולאתר צמיגים תקינים דומים. השריונית נגררה בעזרת טרקטור למוסך ושם - לאחר עבודה מאומצת - הצליחו לפתוח את ברגי הגלגלים ולהרכיב, במקום הצמיגים הישנים המקוריים, צמיגים חלופיים תקינים.

לסיום נותר רק להוסיף את סימון המצרי הצבאי ב 1948. כל הרכבים של הצבא המצרי ב- 1948 היו מסומנים בעיגול ירוק-לבן-ירוק. הפתח העליון נסגר -מטעמי בטיחות - ברשת פלדה.

כל שנותר עתה הוא לגרור את השריונית ולהציבה בשדה הקרב המשוחזר.

אילן מאירי - יד מרדכי

גמר פרויקט השריונית, יד מרדכי 5.7.2018

מעלה עקרים – מכתב תגובה

מסענו לאום-רשרש ב-1949.

אום-רשרש (היום אילת) – היתה בתקופת השלטון הבריטי בארץ-ישראל – תחנת משטרה.

במלחמת השחרור נכבשו ושחררו בידי צה"ל: א) באר-שבע – ב- 21.10.48, על-ידי חטיבת הנגב (פלמ"ח), במבצע יואב. ב) אום רשרש - ב- 10.3.49, על-ידי חיילי צה"ל מחטיבות הנגב וגולני, במבצע עובדה. אילת נוסדה בשנת 1951 (לפי מקור אחר ב-1952) ועד אז טרם היה במקום ישוב.

ביוני 1949 היו לנו שלושה ימי חופשה וחברי ה"הגנה" בפתח-תקוה יזמו לצאת למסע לאום רשרש – שלא מזמן נכבשה על-ידי צה"ל, שתקע בה יתד

יודעי דבר אמרו כי הדרך תארך יומים לשם ויומיים בחזרה. לכן הוחלט לנהוג 22 שעות ביממה וכך שלושת

הדרך במעלה עקרים - משפ' גלין מוסל

ישוב ישראלי, אך השם היה הסטורי, מוכר מתקופת התנ"ך וחיים חפר כבר חיבר את מילות שירו "הי, דרומה לאילת", שהתפרסם, וידעתי את מילותיו. ניגנתי ושרתי ללא הרף וציבור המפקדים למד והצטרף לשירה:

"קצת דרומה לבאר-שבערוח במדבר נושבת,

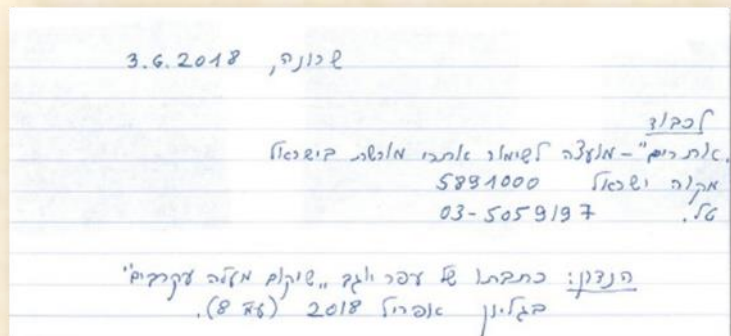
שביל לערבה ירד.

לרדיאן אם אך הגעת, את אל-עמר חיש עברת

והנה הוא חוף אילת.

הי, דרומה, הי דרומה, תחיה לרגלי הצפרדע: משפ' גלין מוסל

הי דרומה לאילת...."

מכתבה של תחיה בעקבות הכתבה

תחיה לרגלי הצפרדע - משפ' גלין מוסל

אילת היתה רחוקה (239 ק"מ מבאר-שבע), המסע לא היה קל, אך מצב רוחנו היה מרומם, על אף הקשיים והתקלות בהם נתקלנו. הנופים היו מהממים וייחודיים. נקודה מעניינת היתה מעלה עקרבים – על סלעיו המיוחדים. עלינו לפסגתו ברגל – המשאיות התקשו לנסוע עמוסות – וכן ירדנו רגלי בשובנו צפונה. קסם לנו סלע מיוחד, שדמה לעקרב (או לאריה) והצטלמנו ישובים תחתיו.

16 ק"מ משם נבע עין-חוסוב (היום עין חצבה) - נאת מדבר בערבה הצפונית – מעין גדול יחידי בכל הנגב ולידו עץ שיזף עתיק – רענן ומצל. משם והלאה חשנו היטב את חום הקיץ של הנגב.

טרם נקבע אז גבול בין ישראל למדינת ירדן ולפתע קרא חבר במשאית שלנו, שהיתה האחרונה: - "לאן הם נוסעים,

לעזאזל? מזרחה במקום דרומה! עוד מעט נגיע לרבת-עמון!!!!" לא היתה אז דרך להודיע למשאית המובילה כי טעו, על-כן עצרנו והמשאיות שקדמו לנו עצרו לברר את סיבת העצירה. אז פנינו דרומה והמשכנו בדרך הארוכה. הגענו לאזור חולי והמשאיות שקעו בחול העמוק מבלי להתקדם. ירדנו ודחפנו את המשאיות, עד שחצו את אזור החולות.

קרוב לאום רשרש, בלילה, פגשנו לראשונה באנשים – יחידת פלמ"חניקים מסביב למדורה, שותים קפה ושרים – כמו בשירי התקופה.

והנה אום רשרש! - דגל הדיו, שנים, שלושה בנינים קטנים, אחד עשוי חימר וקומץ חיילים. אין עץ, אין פיסת צל! רצונך בצל – תשכב מתחת למשאית שלך! כל אחד קבל פחית שימורי אשכוליות, שנקבנו וינקנו בצימאון את המיץ. למי שיש כוח – הסבירו לנו כיצד להגיע לאתר בו נוזלים מים מסלע – נאמר לנו כי זה הסלע עליו הכה משה רבנו ויצאו ממנו מים. לי לא היה כוח ללכת שמה, העדפתי לטבול בים הנפלא שהשתרע לפנינו ואשר החיילים תקעו בחול את בקבוקי השתיה שלהם, שיצננום הגלים.

הגיע הזמן להתחיל לעלות צפונה ולחזור... בדרכים הקשות, בדרכי נסיעתנו, אם דרומה ואם צפונה - כשלו שלש משאיות לחלוטין. השאירו אותן אי-שם בדרכים, בעליהן ומספר אנשים נשארו לשמור עליהן ויתר המפקדים הצטופפו בעמידה על המשאית הרביעית, שחבית המים הורדה ממנה. את מרבית הדרך צפונה עברנו ללא טיפת מים, ד"ר כנר – רופא העיניים שצרפנו למסע – חש ברע ונאלץ לשכב. החום היה ללא-נשוא. עד היום אני סבורה שאלו היו הימים החמים ביותר שחווייתי בכל שנותי! (בימים ההם עדין לא פורסמו בציבור הטמפרטורות שרווחו. אך כששבנו הביתה, נאמר לנו שבפתח-תקוה הגיע החום באותם ימים ל-51 מעלות!) מצב-הרוח צנח, עד לדיכאון ודאגה. רציתי לעודד את האנשים, ניגנתי ושרתי, למרות שהיתרו בי לשמור על גרוני ביושב ובחום, אך אני לא פסקתי מלשיר.

סמוך לבאר-שבע הגענו לבאר ערבית, ממנה ניתן היה לשאוב מים באמצעות סל גומי הקשור לחבל. שתינו ורווינו, התאוששנו, חלפנו על פני באר-שבע והגענו לפתח-תקוה בחמש לפנות בוקר בסיומו של יום חופשתנו השלישי: למחרת כבר היה יום עבודה!

כאמור, מסע זה לא ישכח מזכרון משתתפיו! תמונות רבות צילמנו בדרך, המזכירות את הארועים ואת הנופים, שכיום השתנו ללא הכר.

תחיה (גלין) מוסל שרונה, 1.8.2018

ראיון נעמה נאמן מזרחי – מנהלת מחוז חיפה וגליל מערבי

נעמה נאמן מזרחי - מנהלת מחוז חיפה וגליל מערבי במועצה לשימור אתרים כבר כמעט 9 שנים. נשואה +4 וגרה בזכרון יעקב. אדריכלית ומתכננת ערים.

- מחוז חיפה וגליל מערבי - גבולות גזרה.

סיורים בעכו בכנס שנתי 2018 - נעמה

מחוז חיפה משתרע בצד המערבי של צפון הארץ לאורך מישור החוף הצפוני בין חדרה לראש הנקרה ומזרחה לאורך כביש 65 עד ואדי עארה, בקעת הנדיב ומושבות הברון, חוף כרמל, עתלית, חיפה כמובן, זבולון, קריות, מטה אשר, עכו, שלומי ומעלות עד פקיעין ולאורך גבול הצפון - ישובי מעלה יוסף.

- מה מייחד את מחוז חיפה?

ברור שגם עמיתי יגידו את זה, אבל באמת מחוז חיפה הוא המגוון במחוזות: ערים גדולות- יהודיות וערביות, קיבוצים ומושבים וכפרים ערביים ודרוזים ומחנות צבא. לכל מקום הד.נ.א שלו, הצרכים והבעיות ולכן גם הפתרונות הייחודיים רק לו.

- איך אנחנו עובדים?

הראייה שלנו היא תמיד מן הכלל אל הפרט.

אנחנו מכינים כרגע הערות לתמ"מ 6 (תכנית מתאר מחוז חיפה). מנסחים עקרונות לשטחים סביב ובין הישובים הקשורים לשימור נופי, שולי ישובים והממשק ביניהם. במחוז חיפה הצבנו לעצמנו יעד 10 שנים להביא את כל הרשויות במחוז לעמוד בהוראת התוספת הרביעית שקובעת שצריכה להיות רשימת שימור וועדת שימור. כשהתחלנו בתהליך היו רשימות שימור חלקיות בחדרה בזכרון ובחיפה.

דחפנו להכנת סקרים, כמו זה שנעשה במוא"ז חוף כרמל וסקרי שכונות בחיפה- שכונת עבאס וכרמל צרפתי למשל וביצענו כמה בעצמנו, למשל במועצה אזורית מטה אשר, סקר נשר, קרית ים, עתלית ואחרים. כיום, שנה לפני היעד חסרים לנו רק סקר במוא"ז מעלה יוסף והשלמות לסקר מוא"ז זבולון. בכל הרשויות שיש להן סקר שלם פועלות גם ועדות שימור שעזרנו בהקמתן ומשתתפים בהן על תקן הגורם המקצועי.

בגלל הרקע המקצועי שלי אנחנו עוסקים הרבה בתחום התכנוני במחוז - החל מיעוץ, הכנת חוות - דעת והתנגדויות ועד מציאת פתרונות נקודתיים בתיאום מוקדם עם הועדה המקומית או המחוזית: גיבוש מסמכי מדיניות - למשל מול תמ"א 38 בחיפה והכנת תכניות חלופיות. בקצה השרשרת אנחנו מטפלים גם במבנים ובמתחמים לשימור. מאד משתדלים שהטיפול יהיה חלק מהרצף של כלל עד פרט.

-טוב, הבנו, תכנון. אבל מה עוד עושים במחוז?

שמחה ששאלתם.

חלק לא מבוטל של הפעילות שלנו עוסק בהעלאת מודעות לנושא השימור.

יש לנו ועדה ציבורית בחיפה. יושב הראש שלנו הוא סא"ל במיל' רון כתרי, מנכ"ל בית הספר הריאלי העברי בחיפה. בעזרתו ובעזרת ועדת היגוי מחברי הוועדה שלנו אנחנו מתכננים פעילויות עם בתי הספר התיכוניים ברחבי העיר, זאת בנוסף לפעילות "אמץ אתר" שמובילה מחלקת החינוך של המועצה לשימור אתרים.

יש לנו דף פייסבוק וגם ניוזלטר רבעוני בשם "שימורים". הוא קטן וצנוע ומביא בנקודות ובקישורים מהמתרחש במחוז. לא נאמנגב אמנם, אבל משתדל לשמור על קשר עם השטח. אנחנו בקשר שוטף עם התקשורת ומשתדלים להשמיע קול. זה לא תמיד פשוט כי שימור על פי רוב זה לא "ניוז" וכשזה כן זה על פי רוב משהו לא טוב- מבנה שניזוק, גדר שנפלה ומאבק שהגיע לבתי משפט ולכותרות.

אנחנו מקיימים שיתופי פעולה, סדרות סיורים וכנסים שנתיים עם מוזיאון העיר חיפה, עם מחלקת השימור של האקדמית גליל מערבי ורשות העתיקות, עם מוזיאון העליה הראשונה בזכרון יעקב ועם המוזיאונים ההיסטוריים של חדרה.

הקהל שלנו מגוון וכולל אנשי מקצוע בתחום השימור, תיירנים, מורי דרך, אנשי הוראה, ארכיונאים, שמאים וכמובן גם אנשים שפשוט מתעניינים בתחום.

וכמובן - השילוט הכחול בכל רחבי המחוז. גם כשאנחנו לא שם פיזית, השלטים הכחולים שם בשביל לספר את הסיפור ההיסטורי, האדריכלי והערכי של המקום.

- מה בעניין השימור הפיסי?

במחוז יש פרויקטים בסדרי גודל שונים, החל מהצלה

ועד שימור מלא והשמשה. יש עשרות פרויקטים ואזכיר רק כמה. טיפלו לאחרונה במבנה מקווה הטהרה במעיין בזכרון יעקב ונטפל גם בצריף הראשונים היחיד ששרד שם מ1887 והוא מהמבוגרים מסוגו בארץ.

טיפלנו בבית הקירור בכפר חסידים שהיה לארכיון הישוב ומרכז המבקרים ובמבני רחוב היהודים בפקיעין - בית הכנסת ובתי בית זינאתי ובן צבי המכילים את מרכז המבקרים המחודש והיפה.

גם ביגור היינו חלק מהטיפול בבית המסילאים, שהיה חלק מקו רכבת העמק והיום הוא מרכז מבקרים וחלק ממסלול יגור. בקרוב נטפל גם במשטרה הבריטית ביגור.

אנחנו מטפלים במוזיאון המייסדים במעלות, בשיתוף עם מורשת ועכשיו גם עם משרד התרבות והספורט. בקרוב תהיה שם תצוגה מיוחדת שתדבר על מתיישבי מעלות -מאיפה באו, מה הביאו איתם ולאן מעלות התקדמה מאז.

מרכז אביבים קיבוץ יגור - נעמה

בתרשיחא משוקס שלב אחר שלב בית המושל
- מבנה אבן יפהפה שנבנה בכמה שלבים החל
מהמאה ה-19 ועד לעשורים המוקדמים של
המאה ה-20.

כאן המפתח תמיד הוא - השמשה. מבנה שיש
לו שימוש (ולא, זה לא תמיד מוזיאון אם
תהיתם : גם משרדי הגד"ש של קיבוץ או
סדנת אומן תופס). מבנה בשימוש הוא מבנה
שהסיכוי שלו להאריך ימים גבוה הרבה יותר.

ויש עוד, הבטחתי. אבל בשביל זה תצטרכו
לבוא לבקר אצלנו בצפון. מבטיחה שלא
תתאכזבו. כוס הקפה - עלי. 😊

בית הכנסת בפקיעין - נעמה

הדמיית עמדה בקישון, לתכנית כלל נשר-נעמה

ההדמיה, היא לצורך תכנית חלופית, מתוך התנגדות המועצה לשימור לתכנית כלל הישוב נשר. ההתנגדות
התקבלה כמעט במלואה.

תודה לנעמה והמשך עבודה פוריה

מתנדבים בגן הלאומי אשקלון

חוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה, התשנ"ח-1998: "שטח המשמש או המיועד לשמש לצורכי נופש לציבור בחיק הטבע או להנצחת ערכים שיש להם חשיבות היסטורית, ארכיאולוגית, אדריכלית, טבעית או נופית וכיוצא באלה, בין שנשאר בטבעו ובין שהותקן לשמש מטרות אלה".

הגן הלאומי באשקלון, שחגג ב-2015 יובל להכרזתו, הוא לא רק ראשון הגנים הלאומיים בישראל, אלא כולל בשטחו את כל המאפיינים שבחוק: הוא אתר טבע כפארק ירוק, חוף ים מוכרז, שטחו המוקף חומה עתיקה מהווה מוזיאון פתוח, שרב בו החבוי על הנראה. החפירה הארכיאולוגית הראשונה התבצעה על ידי הרפתקנית אנגליה בשם לידי 'הסטר לוי סטנהופ' בשנת 1815. היא חיפשה אוצר על פי מפה עתיקה שקבלה מנזירים בלבנון, אך לא מצאה אותו. היא חשפה פסל של אציל רומי במלוא מדיו, ללא ראש וניפצה אותו כדי שלא תהיה טענה נגדה שבאה לשדוד את הממצאים הארכיאולוגיים כדוגמת כמה מקודמיה האנגלים ביוון. בשנים 1921/22 חפרו במקום חברי משלחת ה- PEF (Palestine Exploration Fund) בהנהלת ד"ר גרסטנג. בעקבותיהם חפרה באתר, מאז 1986 במשך שלושים שנה, משלחת המחקר הארכיאולוגי של אוניברסיטת הרווארד, בראשות פרופסור לארי סטייגר ז"ל. בין היתר, נחשפו השער הכנעני המפורסם ואתרים מתקופות שונות. רוב הממצאים כוסו בעפר, באין יומרה או תקציב לשמרם כמוקדי תיירות - כך בית אחוזה ביזנטי, כך שתי חפירות שמלמדות יותר מכל את עברה של העיר - בית מרחץ מהתקופה הרומית, אתר מהתקופה הפרסית, בית מגורים פלישתי, בית הקברות לכלבים ועוד.

למסגרת זו נכנסת הדרכת קבוצות תיירים והדרכת יחידים. מחו"ה (מרכז חינוך והסברה) מספקת מדריכים לקבוצות הבאות לגן, והם מתארים את קורות המקום ומכמניו, גם אלה החבויים מן העין.

דא-עקא, לגן מגיעים כל השבוע מבקרים מזדמנים, שהמידע אודות הגן (ורשות הטבע והגנים ככלל), מצוי רק במפת הגן שהם מקבלים בכניסה, או באתר גן לאומי אשקלון ברשת. לעתים אלה אורחים מחו"ל המתארחים באחד המלונות,

מתנדבי אשקלון - גד סובול

ולעתים קרובות ישראלים חובבי-דעת הבאים להכיר את הגן, בצד עריכת פיקניק, או בילוי על שפת הים. זהו קהל-יעד שעד לפני שנה לא מצא יעץ.

את החסר הזה ממלאים היום בהצלחה חבורת חברים וחברות, חלקם גמלאים, המתייצבים בשבתות וחלקית גם בימי ששי, ומייעצים לאותם בודדים המבקשים הדרכה או הנחייה (קבוצה זו לא מחליפה את צוות ההדרכה של הרט"ג).

ההתחלה

במשך כמה שנים נהג גד סובול, כידיד הגן, להתייצב במרכז השירות בגן: פגש אנשים, סיפר את תולדות הגן, תולדות אשקלון והנחה את המבקרים המזדמנים. הנהלת הרט"ג ומנהל הגן, עומרי בוכניק, החליטו להרחיב את היריעה. באתר גן לאומי אשקלון פורסם קול קורא למתנדבים לגן:

קורס הכשרת מתנדבים בגן לאומי בתל אשקלון

24.12.2017

נרשמו למעלה מעשרים מתנדבים ומתנדבות וביום 9 בינואר 2018 נערך בגן מפגש ראשון, שעיקרו היכרות, תיאום ציפיות, והכרת צרכי הגן. מטעם הרט"ג השתתפו אייל מיטרני, ממונה קהל במחוז מרכז ואורי קייזר, אחראי מתנדבים במחוז מרכז.

כדי שהמיזם יצליח, הוחלט שהוא יהיה בלתי תלוי פורמאלית בהנהלת הגן, יוקצה לו תקציב וריכוז הפעילות יהיה בידי עובד/עובדת רט"ג. לתפקיד מונתה שני בן קיסוס, אותה החליפה לפני כחודשיים אפרת שנקר. שני מונתה לתפקיד כבר כחצי שנה קודם, והיא נדרשה להכין תכנית פעולה מפורטת. בעזרת גד סובול, ליבנה שמילה ומנהל הגן עומרי בוכניק - נבנתה פרוגראמה שתענה על ציפיות המתנדבים וציפיות הנהלת הגן.

התחלת הפעילות

מלכתחילה היה ברור שהצוות יכלול בעלי דיסציפלינות וניסיון-חיים שונים. חסר היה ידע מלא על תולדות הגן, תולדות הרט"ג, הארכיאולוגיה וההיסטוריה של הגן הלאומי ואשקלון בכלל, ניסיון בעמידה מול קהל והכרת המבקרים בגן, ציפיותיהם וצרכיהם.

הנהלת הגן הפיקה חוברת הדרכה בעזרת מחו"ה. כל מתנדב קבל חוברת-עזר, אותה ערך ד"ר אבי ששון, וביזמה של שני מתנדבים, נילי ויורם אוחנה, הופקה ערכת עזרי הדרכה המצויה במרכז השירות עבור החברים.

להעשרת הידע התקיימו חמישה מפגשים בהם הרצו אנשי הרט"ג, וכן ד"ר אבי ששון שאף הוביל שני סיורים להכרת הגן הלאומי, סיורים בהם הועמק הידע כמעט בכל התחומים בהם הוא התברך. כבר במרץ 2018 החלו להתייצב זוגות מתנדבים במרכז השירות, על פי תכנית חודשית. בין המתנדבים ישנם גם שני מורי דרך, שסייעו למתנדבים/מתנדבות החדשים. הצוות אינו בא להחליף את צוות ההדרכה של הגן הלאומי: אנו משמשים מנחים לבודדים ולקבוצות חברים קטנות, ולעתים מסיירים אתם בכמה אתרים. בצד הפעילות הזו התפתחה קבוצת איכות חברתית; יצאנו לסיורים להרחבת הדעת בסביבת אשקלון ובתוכה בהדרכה עצמית של גד סובול ושל מורה הדרך אלכס וורוניצקי, ביקור בתצוגת הארכיאולוגיה האשקלונית במוזיאון רוקפלר בהדרכת מנשה דגן ועוד. בפסח בצענו באופן ספונטני מצגת של התקופה בשער העיר, שזכתה להערכה רבה.

לסיכום

הצגנו בפני הנהלת הגן את רצוננו להשתלב בחיי הגן ולהיות לעזר להנהלתו. כאן המקום לציין שעם הזמן, אנו מונים היום 18 חברים וחברות שמתייצבים כל שבת בין השעות 10.30 עד 13.00, חלקם בימי ששי, כשהתברר שישנה אוכלוסייה שומרת מסורת המבקרת אז בגן ומעוניינת בסיפורו. המוטיבציה של המתנדבים גבוהה ותאבת-דעת. בתכנית - הרחבת הידע בסיורים והרצאות.

אהבת הארץ ואהבת אשקלון אף הביאו כמה מן המתנדבים להצטרף לנאמני שימור מחוז דרום, לעמותת המועצה לשימור ואף שוקלים להשתתף בקורס נאמני-שימור, ועל כך יבואו על הברכה.

גד סובול - אשקלון

יוזמת המתנדבים ניצול להרפייה טובה לילדים-גד